

Helsingin kaupunki
Kaupunginhallitus

Tämä on Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunnan hyväksymä asiakirjan sähköinen versio.

Asia: **Sateenkaarinuorilla on oikeus arjen turvallisuuteen**

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunta kiittää lausuntopyynnöstä ja pitää tärkeänä, että sateenkaarinuorten hyvinvointia ja turvallisuutta kouluissa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja rakenteellisella tasolla.

Kasvurauhan turvaaminen kouluissa

Neuvottelukunta katsoo, että sateenkaarinuorten turvallisuutta oppimisympäristöissä on perusteltua tarkastella kasvurauhan kautta. Kasvurauha tarkoittaa nuoren oikeutta kasvaa ja kehittyä turvallisessa, kunnioittavassa ja syrjinnästä vapaassa ympäristössä. Kouluilla ja oppilaitoksilla on keskeinen vastuu tämän kasvurauhan turvaamisesta.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on jo olemassa käytäntöjä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi. Neuvottelukunta pitää tärkeänä näitä rakenteita, mutta toteaa, että nykyiset käytännöt eivät sellaisenaan ole riittäviä turvaamaan sateenkaarinuorten hyvinvointia ja turvallisuutta. Erityisesti sateenkaarinuorten kokemukset kiusaamisesta, syrjinnästä ja näkymättömyydestä edellyttävät tavoitteellisempaa seurantaa sekä konkreettisempia ja yhdenmukaisempia toimia.

Seuranta ja arviointi

Neuvottelukunta korostaa tarvetta kehittää ja vahvistaa kiusaamisen ja syrjinnän kokemusten seurantaa. Kouluterveyskyselyn tuloksia tulisi tarkastella säännöllisesti sateenkaarinuorten näkökulmasta, ja tuloksia tulee hyödyntää systemaattisesti toiminnan kehittämisessä. Seuranta- ja kehittämistyössä tulee jollain tavoin osoittaa, että sateenkaarinuorten kiusaamiskokemukset vähentyvät. Lisäksi seurannan tulee olla jatkuvaa, läpinäkyvää ja selkeästi kytkeytyä päätöksentekoon ja toimenpiteisiin.

Turvallinen ja inklusiivinen toimintakulttuuri

Turvallisen aikuisen merkitys sateenkaarinuorille on kiistaton, mutta neuvottelukunta painottaa, että sateenkaarinuorten turvallisuus ei voi perustua vain yksittäisten aikuisten osaamiseen tai sitoutumiseen. Koko kouluyhteisön toimintakulttuurin tulee olla sateenkaarinuoria tukeva, inklusiivinen ja syrjintää ehkäisevä.

Tämän tueksi neuvottelukunta esittää seuraavia konkreettisia toimenpiteitä:

- Sateenkaarinuorten ja moninaisuuden näkyvyyden lisääminen kouluissa normitietoisella viestinnällä (esimerkiksi sateenkaariliput, -kaulanauhat ja muu symbolinen näkyvyys)

- Opettajien ja muun koulun henkilöstön ammatillisen osaamisen vahvistamiseksi tulisi tarjota säännöllisesti koulutusta sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta sekä sukupuolisensitiivisyydestä. Jotta koulutusten läpäisevyys koko henkilökunnan osalta olisi mahdollisimman suuri, koulutusten velvoittavuutta tulisi vahvistaa.
- Neuvottelukunta näkee tarpeellisen tarjota opettajille ja muulle henkilöstölle työnohjausta ja tukea tilanteissa, joissa he itse tai oppilaat kohtaavat syrjintää, häirintää tai vihapuhetta.
- Selkeät ja helposti löydettävät käytännöt, joiden kautta oppilaat voivat saada apua myös silloin, kun heidän tilanteensa ei tule koulussa muuten tunnistetuksi tai huomioiduksi.

Digikiusaaminen

Neuvottelukunta pitää erityisen huolestuttavana digikiusaamisen ja sosiaalisen median kautta tapahtuvan häirinnän yleisyyttä. Digikiusaaminen jatkuu usein koulupäivän ulkopuolella eikä rajoitu koulun fyysisiin tiloihin. Oppitunneilla käyttöön tulevat kännykkäkiellot eivät yksin ratkaise tätä ilmiötä.

Neuvottelukunta katsoo, että kaupungin tulee selvittää ja kehittää keinoja digikiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan, oppilashuollon sekä muiden toimialojen kanssa. Tämä edellyttää myös henkilöstön koulutusta ja selkeitä toimintamalleja.

Osaaminen, viestintä, järjestöyhteistyö ja tilaratkaisut

Neuvottelukunta näkee selkeän tarpeen vahvistaa opettajien ja muun kouluhenkilöstön osaamista sateenkaarinuoria koskevissa kysymyksissä sekä madaltaa kynnyistä puuttua syrjintään ja häirintään. Lisäksi koulun, oppilaiden ja huoltajien väliset kulttuuri- ja kielitaustaerot voivat aiheuttaa ristiriitoja ja väärinymmärryksiä, minkä vuoksi viestinnän tulee olla selkeämpää, saavutettavampaa ja monikielistä.

Neuvottelukunta korostaa järjestökentän kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä osana koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Järjestöillä, kuten Setalla, Amnestyllä ja Planilla, on vahvaa asiantuntemusta sateenkaarinuorten kohtaamisesta, koulutuksista ja tukimateriaaleista. Kaupungin tulee hyödyntää järjestöjen osaamista systemaattisesti ja pitkäjänteisesti osana koulu yhteisöjen kehittämistä.

Lisäksi neuvottelukunta painottaa, että kasvatuksen ja koulutuksen toimialan oppimisympäristöjen tilasuunnitteluohje (2024–2025) tulee ottaa johdonmukaisesti käyttöön ja sitä tulee noudattaa kaikissa uusissa ja peruskorjattavissa koulurakennuksissa. Erityisesti on huolehdittava siitä, että sukupuolisensitiivisten ja turvallisten wc-tilojen suunnittelu ja toteutus ovat ohjeen mukaisia. Tilasuunnittelulla on merkittävä vaikutus sateenkaarinuorten arjen turvallisuuteen, yksityisyyteen ja kokemukseen yhdenvertaisesta kohtelusta, eikä näitä ratkaisuja tule jättää tapauskohtaisen harkinnan varaan.

Yhteenveto

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunta katsoo, että sateenkaarinuorten kasvurauhan turvaaminen kouluissa edellyttää nykyistä vahvempaa seuranta- ja konkreettisia ja

yhdenmukaisia toimenpiteitä sekä koko kouluyhteisön sitoutumista inklusiiviseen toimintakulttuuriin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää opettajien ja muun henkilöstön tuen ja osaamisen vahvistamiseen, digikiusaamiseen puuttumiseen, järjestökentän asiantuntemuksen systemaattiseen hyödyntämiseen sekä tilaratkaisuihin, jotka tukevat sateenkaarinuorten turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Helsingin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunta

Vini Venetvaara
puheenjohtaja

Verna Finström
1. varapuheenjohtaja